

KRÁSA, PŘI NÍŽ ROZUM ZŮSTÁVÁ STÁT

Jan Oravec, Eva Zdražilová, Gabriel Dvořák, *Spiritistická mediální kresba ve Slezsku. Mediumistic Drawing in Silesia*, Praha: Arbor vitae 2023, 352 s.

Tato výjimečná česko-anglická publikace zaujímá už svým zevnějškem. Má větší formát a její obálka je černá jako uhlí, které je s regionem Slezska spjato už několik století. A z této tmy se na přední i zadní obálce vynořuje reprodukce černobílé mediální kresby, která zachycuje cosi zvláštního a krásného.

Hlavním obsahem knihy jsou ve vysokém rozlišení nafoceně a na kvalitním papíře otištěné originály kreseb tužkou či pastelkami, které v průběhu více než stalet vy tvořili lidé přímo či zprostředkovaně spjatí se Spiritistickým spolkem Bratrství v Ostravě – Radvanicích (původně v Radvanicích ve Slezsku), oficiálně působícím od roku 1914 do svého nuceného rozpuštění v roce 1951. Spolek vlastnil rozsáhlou sbírku mediálních kreseb a tyto vznikaly i po jeho zániku – v ústraní, v domácnostech tajně praktikujících spiritistů v době, kdy v Československu nebyla činnost podobných spolků povolena. A tato publikace dokládá i současnou, resp. nedávnou tvorbu. Kresby spojuje autory deklarovaný mediální původ. Jak je uvedeno i v mottu knihy, tyto kresby totiž nevznikly na základě úsilí či talentu: „Mediální kresba se živí psychickým světem spiritismu. To znamená, že ruka kreslicího média není řízena jeho vědomím, ale rozlehlým podzemním světem zemřelých, který často překračuje kosmické hranice.“ (s. 6).

Že se vůbec podařilo uspořádat tak velký soubor, je výsledkem dlouholeté pečlivé práce Jana Oravce a Evy Zdražilové, kteří systematicky po celém Slezsku dohledávali ztracenou původní sbírku mediálních kreseb Spiritistického spolku Bratrství i vše další, co souviselo se slezským spiritismem. Originály kreseb vybraných pro knihu nafotil Gabriel Dvořák. Publikované jsou zpravidla v menší velikosti (některé jsou v originále větší než rozměr A3), to však nesnižuje jejich

vypovídací hodnotu. O velkém odhodlání zachovat a zprostředkovat tento odkaz veřejnosti vypovídá také to, že Jan Oravec a Eva Zdražilová už dříve publikovali a dále publikují množství ilustrativních fotografií na webové stránce *Czech mediumistic art collection*. Stránka obsahuje i další související materiály z historie spiritismu ve Slezsku.

Knihou představuje vybrané soubory dochovaných děl dvanácti „kreslicích médií“. Nejvíce jsou zastoupeny kresby zřejmě nejznámějšího slezského mediálního kreslice Josefa Kotziana (Kociána, 1889–1964); na 91 stranách je jich víc než sto. Početně následují kresby Josefa Labaje (1928–2002), kterého po válce

ovlivnilo setkání s Kotzianem, a je zde i viditelná podobnost některých kreseb. Dalšími jsou Jan Samolej, Josef Krygel, Richard Čech, Jan Raška, Aloisie Buchwaldková, Anna Holajnová, František Klečka, Oskar Kreuzinger, Arnošta Mojová a Miluše Stuchlíková. Ke každému je připojen dvojazyčný

medailonek sestavený z dobových materiálů nebo ze vzpomínek pamětníků, dále fotografie a životopisná data, pokud jsou známa. Kresby jsou pak u každého autora řazeny chronologicky, někdy podle odhadu rozpětí let, jindy podle přesně zapsaného data vzniku. U některých je znám i počet hodin, během nichž vznikaly. Nejstarší zde reprodukováná kresba je z roku 1916 (J. Kotzian) a nejmladší z roku 2022 (M. Stuchlíková). V několika případech jsou kvůli dokumentaci zveřejněny pouze dobové reprodukce již nedohledaných originálů. Ze studijního hlediska je zajímavé uveřejnění i několika nedokončených děl a také kreseb neznámých autorů, nalezených v archivu Spiritistického spolku Bratrství v Radvanicích a v pozůstalosti Josefa Labaje.

Soubor reprodukcí je uveden dvěma texty. Prvním z nich je Úvod k dějinám mediálního umění od Vivienne Robertsové, kurátorky College of Psychic Studies v Londýně, která se zde zabývá jeho počátky, průkopníky a výtvarnou charakteristikou děl. Pro českého čtenáře je zajímavé, že autorka v pasáži o dobové propagaci mediálních kreseb v tomto celosvětovém měřítku zmiňuje i dva české redaktory a nakladatele, kteří

o nich psali už před vznikem ČSR: Karla Sezemského (1860–1936), který „je považován za zakladatele českého spiritismu“ (s. 27), a Stanislava Bělohradského (1875–1945).

Následuje už přímo zacílená studie Martina Jemelky, předního odborníka na slezský spiritismus, s názvem Spiritisté a jejich mediální kresba. Kromě kontextuální a podrobné informace o šíření spiritismu ve Slezsku, činnosti spolku Bratrství, mediální kresbě a pořádaných výstavách rekonstruuje Martin Jemelka také pohnuté osudy původní rozsáhlé sbírky těchto kreseb, archivované v budově bývalé redakce Spiritistické revue v Ostravě – Radvanicích. Průmětem do současnosti, který koresponduje i se záběrem uveřejňovaných fotografií mediálních kreseb, je shrnutí novější historie: Jemelka zmiňuje první porevoluční výstavu kreseb slezských spiritistů v roce 1993 v Uherském Ostrohu (kde před válkou působil jeden z významných spiritistických spolků), i další, které s odstupem let následovaly. Součástí textu jsou i četné doprovodné ilustrace – dobové záběry osobností, klíčových míst a také obálky knih o mediálních kresbách či katalogy a průvodce výstavami mediálních kreseb a také fotografie z těchto výstav, pořádaných zejména během 20. a 30. let 20. století v různých městech republiky.

Již v době vzniku a prvních výstav mediálních kreseb slezských spiritistů se jejich současníci pozastavovali nad tím, jak je vůbec možné, aby lidé často nevzdělaní a vesměs bez výtvarných zkušeností mohli vytvořit něco takového. Jak konstatuje Martin Jemelka: „Právě propast zejí mezi nízkým sociálním původem a nedostatečným školským vzděláním na straně jedné a manuální dovedností a fantazijní potenciál na straně druhé udivovaly současníky na mediálních kresbách slezských mediálních kresliců nejčastěji“ (s. 45). Je pravděpodobné, že velká část tehdy vystavených prací je i součástí této knihy. I když to není to pravé kouzlo originálu, můžeme se na ně dívat v soukromí, velmi zblízka a bez bariéry výstavního zaskleného rámu. A je to zážitek, při kterém někdy až zůstává rozum stát... A je to vlastně dobře.

Andrea Hudáková

